

برمودا

رئیس رسانه ملی در بازدید از پشت صحنه برنامه گفت و گو محور «برمودا» مطرح کرد

برمودا نماد اعتبار شبکه نسیم

صفحه ۷

گفت‌وگو «جام جم» با افشین علاء
درباره رویکردهای شعر اجتماعی

زبان فارسی خط مقدم جبهه فرهنگی

۱۱ | <

نگاهی به مجموعه
یشیل بورسا

زمرد فرهنگی در تمدن اسلامی

۸ | <

نگاهی به فیلم «مست عشق»
ساخته حسن فتحی

عرفان بی شریعت

۱۰ | <

نگاه

تحریف با ترفند پسامدرن

علی مفارزی
گروه فرهنگ و هنر

«متن پسامدرن»، یکی از ویژگی‌هایش ارجاع مستقیم به تاریخ است. بخشی از تاریخ را استخدام می‌کند و با این ترفند به دامنه معناهای متن می‌افزاید و به برداشت‌های مخاطب از متن تنوع می‌بخشد. تاویل‌ها و تفسیرهایی که از رهگذر چنین ترفند زیرکانه‌ای می‌توان در ذهن مخاطب متن برانگیخت، علاوه بر این که گسترده و رنگارنگ است اما از این منظر که داستان در فضایی تاریخی روایت می‌شود، مخاطبان را سرشار از احساس پیوند و همذات‌پنداری با متن و شخصیت‌های سازد و درست به همین دلیل است که تأثیرهای عمده و بی‌شماری در روان و دیدگاهش می‌گذارد. سریال الحشاشین نیز با همین ترفند سراغ تاریخ رفته و چند نام تاریخی را استخدام و معناهای این چنینی را که در نظر داشته در هر حال خواه و بگریز و بی‌گناهی‌های تاریخی و شخصیتی آنها را نیز در ذهن مخاطب نداعی می‌کند به عبارتی با ترفند «ارجاع مستقیم» به تاریخ، هرگونه اطلاعات تاریخی را درباره شخص یا واقعه تاریخی دقیقاً بدون آن که در متن سریال حتی آمده باشد برای مخاطبان زنده می‌سازد. حالا در نظر بگیرید وقتی الحشاشین، شخصیتی تخیلی و برساخته را در قالب تاریخی حسن صباح می‌ریزد به چه داستان‌ها، واقعیات و افسانه‌هایی خودبه‌خود دامن می‌زند همچنین به علت جعلی بودن روایت و فضای سریال، همه دروغ و تحریف و معناهای تاریخی‌شان ندارد. الحشاشین را سریالی تاریخی پنداشتن یکسر خطاست و نباید به دام فضای تاریخی افت اذ به دنبال آشکار کردن نارسایی‌ها و لغزش‌های روایتش بود. اشتباهات غیرقابل بخشش تاریخی و لغزش‌های آشکار و وصف‌هایی همانند اینها اتفاق بسیار آگاهانه و عامدانه رقم زده شده، زیرا اساساً با متنی تاریخی رویه‌رو نیستیم. غلط بیاری‌ها و روشن ساختن اشتباهات تاریخی آن یکی از برداشت‌ها و ساخت‌های معنایی سریال است که مخاطب را به کار می‌گیرد و ذهنش را مشغول سریال می‌کند و از این رهگذر، معناهای نهفته و اهدافی را که دنبالش بوده به ذهن مخاطبش می‌کارد.

بی‌شک با نگاه تاریخی، سریال الحشاشین فضایی برساخته و جعلی به شمار می‌آید ولی چنان که گفته شد، الحشاشین اصلاً تاریخی نیست بلکه باین فضا سازی توانسته «نمادپردازی و نمادسازی» کند به گونه‌ای که مخاطبان، خردآهای معاصر را با آن بسنجند، یعنی رویداد داعش و شکل‌گیری و روند هراس‌آور ترورها و کشتارهای غیرانسانی و ددمشانه‌شان را با چهره برساخته صباح که یادآور خلیفه داعشی، ابوبکر بغدادی است، یکی بیندارند. از ترفندهای متن پسامدرن می‌توان سخن‌ها گفت و نمونه کارهای پرمخاطب را مثال آورد که در گنجایش این فراز نیست. ما اگر در «دوران پسامدرن» به سر نمی‌بریم، بی‌شک به قول صاحب‌نظران در «موقعیت پسامدرن» زیست می‌کنیم. دورانی که اگر «محلی» زندگی نکنیم، یعنی اگر فرهنگ خودی را بازناسیم و بنیه‌اش را قوی نسازیم در دگرگونی‌های روزآمد، محو و حل می‌شویم. ما را ناگزیر، روزگار پرشتاب فعلی از خودمان به در می‌برد و در فرهنگ مهاجم بیگانه به نیستی و بی‌خودی می‌کشاند.

زاویه دید

سعید مستفائی
گروه فرهنگ و هنر

به نظر می‌آید آنچنان‌که در برخی اقوال مستند بعضی باران امام هم آمده، آنچه باعث شده که حضرت امام خمینی (رحمه‌ا... علیه‌السلام) در دوران حیات و زندگی آیت‌ا... بروجردی، مواضع سیاسی خود را علیه رژیم شاه آشکار نساخته یا اندیشه‌ها و تفکرات خویش درباره اصلاح حوزه یا موارد دیگر که بعضاً با تفکرات آیت‌ا... بروجردی مغایرت داشت را باگو ننماید، یک موضوع بود؛ آن‌که امام خمینی (رحمه‌ا... علیه‌السلام) به زعامت مرحوم آیت‌ا... بروجردی معتقد بود و بارها در مقابل پرسش شاگردانش توضیح داده بود که اینک پرچم حوزه در دستان آقای بروجردی است و باید مطیع ایشان بود.

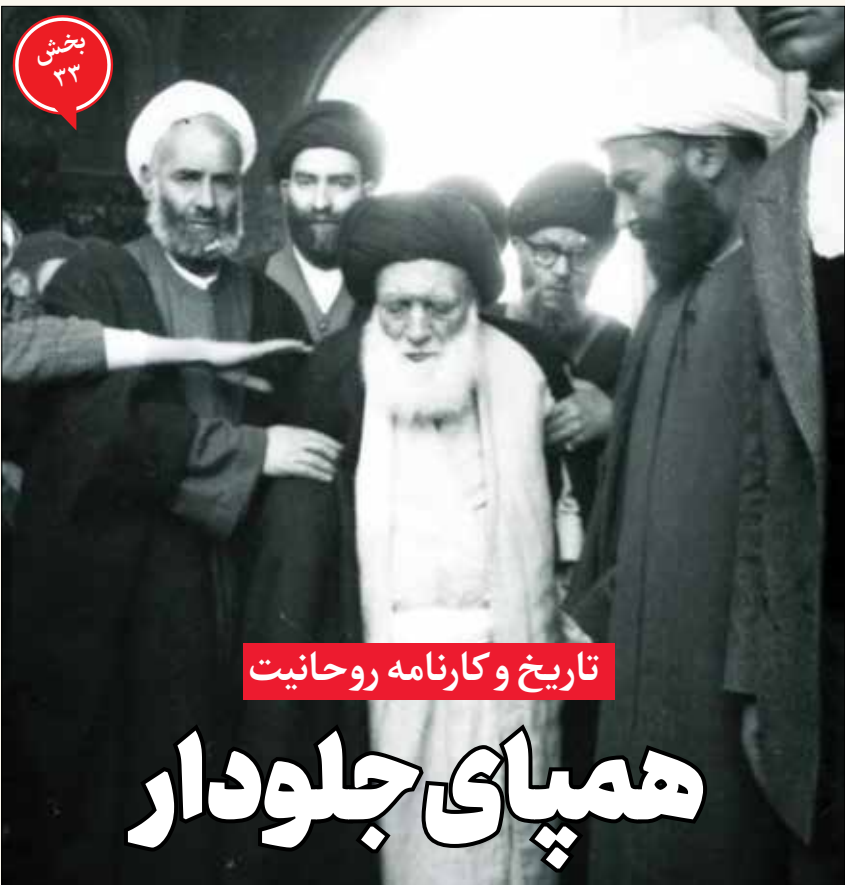
این موضع‌گیری و راه و سنت، دقیقاً همان عملی ساختن اعتقاد به ولایت است. امام خمینی (رحمه‌ا... علیه‌السلام) در همه آن سال‌هایی که سخت باور داشت تنها راه نجات ایران سرنگونی رژیم پهلوی و برپایی حکومت اسلامی است، به اطاعت از ولایت ایمان داشت و همیشه براین اعتقاد بود که جلوتر از ولایت نباید حرکت کرد. ایشان ولایت آیت‌ا... بروجردی را پذیرفته بود و از همین روی، مواضع او را در تمامی عرصه‌های سیاسی و اجتماعی بر نظرات خویش ارجح می‌دانست. همچنان‌که در زمان حیات آیت‌ا... حائری چنین باوری داشت. به جز آن‌که به هر حال آیت‌ا... بروجردی کارنامه مثبتی در تاریخ مرجعیت ارائه کردند؛

اول این‌که حوزه علمیه قم را به شدت تقویت کردند. حوزه‌ای که تا سپس کرده بودند، ولی تقویت آن (پس از ضربه‌هایی که در شرایط خفقان رضاشاه تحمل کرده بود) کار ساده‌ای نبود و این مهم از خدمات آیت‌ا... بروجردی به شمار می‌آید. شعاع مرجعیت ایشان، سراسر دنیای اسلام را فراگرفت و در پاکستان، افغانستان، عراق، شیخ‌نشین‌های خلیج فارس و سایر ممالک شیعه‌نشین، به عنوان مرجع مطلق مطرح شدند.

پاره‌ای از اقدامات آیت‌ا... بروجردی مانند تأسیس دارالتقريب و مرکز اسلامی هامبورگ، بیانگر اندیشه مترفی ایشان بود. گاهی هم شنیده می‌شد که ایشان با افسوس به وضع موجود اشاره کرده‌اند؛ چه افکار و آرمان‌هایی داشتیم و حالاً دیگر شهری به دادن وسهم امام گرفتن شده‌ام! مواضع فتوایی و گرایش‌های فرهنگی ایشان هم که در مواردی مثل نماز جمعه و نوآوری در شیوه اجتهاد و تحریر بر فراهم شدن جامع الاحادیث و... منعکس بود، تأکیدی بر همین نکته است.

در زمان آیت‌ا... بروجردی، روحانیون و طلاب علوم دینی، عزت و شکوه خاصی پیدا کردند. ایشان اجازه نمی‌داد به طلبه‌ها اهانت شود و نمونه آن دفاعی است که از آیت‌ا... شیخ ابوالقاسم خزلی به خرج دادند.

مخلص کلام این‌که آیت‌ا... بروجردی در آن زمان، توسعه و بقای حوزه‌های علمیه را به عنوان پایگاه توسعه اسلام از امور دیگر

تاریخ و کارنامه روحانیت

همپای جلودار

پس از آیت‌ا... بروجردی

پس از فوت آیت‌ا... بروجردی که در انسجام حوزه علمیه قم و مرجعیت اسلامی به عنوان یک قدرت مطرح اجتماعی و دینی، تأثیر بسزایی داشت، شاه و رژیمش در اندیشه جانفشینی آیت‌ا... بروجردی خواب و آرام نداشتند. هر جانشینی برای آیت‌ا... که سر ناسازگاری را شاه داشت، قطعاً خطری جدی و ویران‌کننده برای سلطنت او محسوب می‌شد؛ چراکه تا آن زمان چنان انسجام و نظمی در حوزه علمیه قم به وجود نیامده بود. اسناد ساواک به خوبی نشانگر این هراس رژیم شاه از مرجعیت جانشین آیت‌ا... بروجردی است. این اسناد کاملاً نمایانگر تلاش شاه و اعوان و انصارش برای خارج کردن مرجعیت از قم و ایران و بردن آن به نجف و دور از مرزهای ایران است.

در یکی از گزارش‌های ساواک که مشترکاً توسط روسای ساواک قم، کاشان، ساوه، محلات و تفرش تنظیم شده است، مبالغی که از سوی برخی علمای قم به طلاب به عنوان شهریه پرداخت می‌شود، ذکر شده که در میان آنها رقم پرداختی حضرت امام خمینی (رحمه‌ا... علیه‌السلام) به طور دقیق درج شده که رقم قابل توجهی نیز به نظر می‌رسد و نشانگر حساسیتی است که دستگاه حاکم نسبت به امام داشت؛

«... گیرنده: تیمسار ریاست معظم ساواک محترماً به عرض می‌رساند پرداخت شهریه دومین ماه حوزه علمیه قم پس از فوت مرحوم آیت‌ا... بروجردی توسط آقایان زیر انجام گردید.

۱- توسط آیت‌ا... نجفی، نان حوزه تأمین و مهر آنها تقسیم شد.

۲- توسط آیت‌ا... خمینی مبلغی در حدود ۲۰۰۰۰۰ ریال به بعضی از طلاب پرداخت گردید.

۳- توسط آیت‌ا... شریعتمداری مبلغی پول پرداخت گردیده است.

۴- توسط آیت‌ا... خوانساری، امام جماعت مسجد حاج سید عزیزا... واقع در بازار تهران....»

از همه مهم‌تر پس از فوت آیت‌ا... بروجردی، موقعیت رهبری حضرت امام در بهترین شرایط خود قرار گرفت؛ آنچه رژیم شاه و ساواکش به شدت از آن وحشت داشته و در هراس و اضطراب بودند. بخشی از موقعیت مذکور را از طریق نظرات و دیدگاه‌های علما و روحانیون حوزه که بعداً در اسناد منتشره ساواک آمده است، می‌توان دریافت. بر همین اساس حضرت امام خمینی (رحمه‌ا... علیه‌السلام) به عنوان یک مرجع عالی تقلید، قادر بودند توده‌های هوادار و مقلدان خویش را با فرامین و فتاوی، علیه رژیم متشکل سازند و از طرف دیگر طی سال‌ها تدریس در حوزه علمیه قم، صدها روحانی مبارز و انقلابی تربیت کرده بودند تا در مراحل آتی نهضت بتوانند اقشار مختلف مردم را آماده و هدایت کنند؛ چنانچه طی سال‌های بعد تا پیروزی انقلاب اسلامی، همین شاگردان تربیت‌یافته امام بودند که با همنوهای اسنادشان گام به گام نهضت را به پیش بردند. همه شرایط آماده بود و حضرت امام در انتظار اولین حرکت ناشیانه رژیم شاه که با عنایت خداوند، زودتر از آنچه تصور می‌شد، روی داد. حضرت امام خمینی (رحمه‌ا... علیه‌السلام) علاوه بر کوشش پیگیر به منظور واداشتن مراجع و زعمای بزرگ روحانی به حرکت و نهضت، رسالت خود را در امر روشنگری و افشاگری نیز تا آنجا که امکانات به ایشان اجازه می‌داد، دنبال می‌کردند و با شعر، نثر، پیام، کتاب و از راه‌های دیگر با رعایت اصول بنیانگاری، در راه بیداری مردم و کنار زدن نقاب از چهره سیاه رژیم دست‌نشانده پهلوی، تلاش و کوشش به خرج می‌دادند. امام سالیان دراز پیش از آغاز نهضت و مبارزه، به دنبال خودسازی و محیط سازی بودند. ایشان به خوبی دریافته بودند که بزرگ‌ترین و خطرناک‌ترین عوامل شکست و ناکامی یک نهضت و انقلاب، خودخواهی‌ها، قدرت‌طلبی‌ها و کیش شخصیت رهبر یا رهبران نهضت و مبارزه است. از همین رو با الهام از کتاب آسمانی قرآن، قیام برای خدا را تنها راه رستگاری مردم دانسته و آنان را به طریق صواب فرامی‌خواندند. بعدها مارک گازیروفسکی، نویسنده و محقق آمریکایی در کتابش نوشت: «... مهم‌ترین شبکه مخفی که روحانیت تدریجی شیعی در نیمه ۱۹۶۰ تأسیس کرد،

شبکه‌ای بود که (امام) خمینی از پایگاه خویش در عراق پایه‌گذاری کرد. این شبکه در ابتدا عبارت بود از هسته‌های کوچکی که آیت‌ا... محمد حسین بهشتی و مرتضی مطهری که از شاگردان (امام) خمینی بودند، سازمان داده بودند....»

کد QR
۳۳ قسمت اول را
اسکن کنید